

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พันธกิจสำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง คือการผลิตและพัฒนาครู ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 ในหมวด 1 มาตรา 7 ดังนั้นในการประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ประชุมได้ตระหนักถึงปัญหาและเห็นความสำคัญของเรื่องนี้จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมชุมชน ท้องถิ่นระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558 เพื่อดำเนินงานสนับสนุนการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาวัตถุประสงค์หนึ่งตามบันทึกข้อตกลงนี้คือการสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นเชิงประเด็น อาทิ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อท้องถิ่น วิทยาศาสตร์ท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งที่ประชุมสภาอธิการบดีมีมติเห็นชอบให้สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงการงานฐานวิจัยมีการใช้แนวคิดจาก ผลของโครงการวิจัย Teacher Coaching และโครงการวิจัยเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นฐาน แล้วนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการผลิตและพัฒนาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีแนวคิดหลักที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครู ดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดและกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดและกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการงานฐานวิจัย (RBL) จากงานวิจัยโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา แนวคิดการโค้ชจากงานวิจัย Teacher Coaching

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูในคณะครุศาสตร์/คณะศึกษาศาสตร์/วิทยาลัยการฝึกหัดครู ถอดองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูดำเนินการโดยพัฒนาครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมาย และให้นักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 1 นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และสร้างชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) โดยอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครูและอาจารย์นิเทศก์ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาบัณฑิตครูพร้อมทั้งเป็น “โค้ช” ให้กับนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฝึกใช้ในวัฏกรรมที่ได้รับการพัฒนามากับนักเรียนของตนเอง โดยมีครูพี่เลี้ยงเป็น “โค้ช” ที่โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

โดยระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะมีการถอดองค์ความรู้และการจัดการความรู้ (KM) เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครูในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมทั้งนำชุดความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษา

ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนำเสนอชุดความรู้แก่เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ขณะเดียวกันดำเนินการวิจัยและพัฒนาครูของครู นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และครูพี่เลี้ยงของนักศึกษา ชุดต่อไปเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในคณะครุศาสตร์

คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นสถาบันหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการวิจัยดังกล่าว และได้ดำเนินการคัดเลือกคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการ เพื่อจะได้พัฒนาให้เป็นอาจารย์ต้นแบบ ในการผลิตบัณฑิตครุศาสตร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ในลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active Learning) มาทดลองใช้ในรายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย 1 ปีการศึกษา 2561 มีนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนเป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ทั้งหมด 50 คน แบ่งเป็น ชาย 3 คน หญิง 47 คน ข้อมูลนักศึกษาในภาพรวมนั้น นักศึกษาที่ลงทะเบียนวิชานี้จะเป็นนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3.00 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นนักศึกษาที่เรียนดี ในวันแรกของการเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ได้มีการปฐมนิเทศนักศึกษา ให้นักศึกษาสะท้อนเป้าหมายในชีวิตและมุมมองในการเป็นครูปฐมวัย ซึ่งสิ่งที่นักศึกษาได้เล่าถึงเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคนมีความหลากหลาย สะท้อนถึงวิถีชีวิต พื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู รวมถึงประสบการณ์ที่แต่ละคนที่ผ่านมา ส่งผลให้วิถีคิด วิถีปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน สำหรับมุมมองของนักศึกษาทุกคนที่มีต่อการเป็นครูปฐมวัยนั้นส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี มีความชื่นชม โดยบางส่วนมีความตั้งใจมาเรียนครูโดยตรง อยากรที่จะสอนนักเรียนไปช่วยพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง อย่างไรก็ตามก็มีนักศึกษาบางส่วนที่ยังขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะคิดว่าตนเองเป็นชาติพันธุ์ ดังนั้นเมื่อต้องดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้การสื่อสารจึงไม่กล้า แต่มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จแล้วกลับไปช่วยพัฒนาบ้านเกิดของตนเองเพราะจากประสบการณ์ของคนที่ได้รับโอกาสดี ๆ ที่ได้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา บางคนเลือกเรียนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยเพราะคิดว่าน่าจะเรียนสาขาที่เรียนง่าย ไม่เครียด มีเวลาว่างทำอาชีพเสริมได้ บ้างก็สอบไม่ติดสาขาที่ตนเองหวัง พอเรียนชั้นปีที่ 4 ยิ่งเรียนก็ยิ่งยากมากขึ้น มีความรู้สึกท้อแท้แต่ก็จะพยายาม ตั้งใจเรียนให้จบ โชคดีที่มีเพื่อน ๆ ในรุ่นคอยเป็นกำลังใจมิตรอยู่เสมอ

จากข้อมูลเบื้องต้นของนักศึกษานั้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยหัวใจที่ใคร่ครวญ การใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถสร้างระบบคิดและทักษะการเรียนรู้ใหม่พร้อมไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นกระบวนการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นหาคำตอบจริงได้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็น “โค้ช” ที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการร่วมคิด ร่วมอภิปราย ร่วมแบ่งปันความรู้จากการลงมือปฏิบัติการ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนลักษณะนี้น่าจะสร้างสายสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมที่เข้มแข็งสำหรับนักศึกษาที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในสถานศึกษาในปีการศึกษาถัดไปอีกด้วย

ดังนั้นจึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้นเพื่อสนับสนุนให้นักวิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีความรู้ มีประสบการณ์ และสามารถพัฒนางานวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 50 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active Learning) ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (CCR)

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายใน คิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและผู้เรียนสนใจเรียนรู้สู่การคิดวิเคราะห์ที่สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้และสามารถสื่อสารองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านงานเขียนและการนำเสนอด้วยวาจาและนิทรรศการจากการทำโครงการด้วยกระบวนการวิจัย

ระบบพี่เลี้ยง หมายถึง กระบวนการชี้แนะ (coaching) และการชี้แนะในฐานะพี่เลี้ยง (Mentoring) โดยให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือให้กับนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้อัตลักษณ์ของนักศึกษาให้สูงขึ้น มุ่งเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย 1 ด้วยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. นักศึกษามีความพึงพอใจการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิธีสอนการศึกษาปฐมวัย 1 ด้วยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน